

Mediacja cywilna. Komentarz

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

1. Kodeks postępowania cywilnego

z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 296)

Tekst jednolity z dnia 17 września 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805)¹

(zm.: Dz.U. 2018, poz. 398; 2019, poz. 55, poz. 2070; 2021, poz. 1666, poz. 1981, poz. 2052, poz. 2262, poz. 2270, poz. 2289, poz. 2328; 2022, poz. 1, poz. 366, poz. 480)

(wyciąg)

Literatura: *K. Antolak-Szymański*, w: *K. Antolak-Szymański, O.M. Piaskowska*, Mediacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz, Lex/el. 2016; *A. Arkuszewska*, Rozliczanie należności mediatora po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, ADR 2020, Nr 4; *M. Balcerowski, D. Bożek*, Mediacje w ubezpieczeniach, w: *J. Czapska, M. Szelaq-Dylewski*, Mediacje w prawie, Kraków 2014; *M. Biatecki*, Rodzaje postępowań mediacyjnych w polskim systemie prawnym, w: *W. Głodowski* (red.), Alternatywne metody rozwiązywania sporów w polskim systemie prawnym, Poznań 2020; *A. Cop*, Gwarancje prawne tajemnicy mediacji, ADR 2020, Nr 3; *T. Cyrol*, Facylitacja a koncyliacja – jak mediuować, aby robić to skutecznie, ADR 2013, Nr 3; *tenże*, Hybrydowe formy ADR, w: *M. Dumkiewicz, J. Szczotka, K. Kopaczyńska-Pieczniak* (red.), Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie. Tom II, Warszawa 2020; *A. Daniszewska-Zujko*, w: *C. Rogula, A. Zemke-Górecka* (red.), Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika, Warszawa 2021; *T. Demendecki*, w: *A. Jakubecki* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2012; *J. Dominowska*, Ugoda zawarta przed mediatorem a ugoda sądowa, PPH 2018, Nr 6; *K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), Terminy procesowe w postępowaniu cywilnym. Skutki uchybienia i przywrócenie terminu. Komentarz praktyczny z orzecnictwem i przykładami. Wzory pism procesowych, Warszawa 2016; *G. Frączek*, Ugoda przed mediatorem jako jedna z form zakończenia sporu pomiędzy przedsiębiorcami, w: *D. Czura-Kalinowska*, Mediacja i arbitraż jako sposoby polubownego rozstrzygnięcia sporów, Poznań 2009; *D. Fuchs*, Mediacja w ubezpieczeniach komunikacyjnych, PA 2007, Nr 1; *tenże*, Międzynarodowe prawo ubezpieczeniowe. Jurysdykcja sądów powszechnych w zakresie ubezpieczeń gospodarczych zgodnie z rozporządzeniem

¹ Tekst jednolity ogłoszono dnia 4.10.2021 r.

1. Kodeks postępowania cywilnego

Nr 1215/2012 (tzw. Bruksela I bis) z uwzględnieniem konwencji Lugano II, w: *D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak* (red.), *Kontrakty na rynku ubezpieczeń*, Warszawa 2020; *tenże*, w: *D. Fuchs, K. Malinowska, D. Maśniak* (red.), *Kontrakty na rynku ubezpieczeń*, Warszawa 2020; *D. Fuchs, J. Turek*, „Czynności klauzulowe”, Warszawa 2014 (artykuł recenzyjny), *Rozprawy Ubezpieczeniowe* 2016, Nr 21; *K. Gajda-Roszczyńska*, *Mediacja obligatoryjna w postępowaniu cywilnym*, PPC 2012, Nr 3; *A. Gałas*, w: *T. Szancilo* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom 2. Komentarz. Art. 506–1217*, Warszawa 2019; *K. Golusińska*, w: *C. Rogula, A. Zemke-Górecka* (red.), *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, Warszawa 2021; *A. Jakubecki*, w: *T. Wiśniewski* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366*, Warszawa 2021; *A. Jakubiak-Mirończuk*, *Negocjacje dla prawników. Prawo cywilne*, Warszawa 2010; *P. Janus*, w: *C. Rogula, A. Zemke-Górecka* (red.), *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, Warszawa 2021; *J. Lapierre*, *Uгода sądowa w polskim procesie cywilnym*, PS 1996, Nr 2; *A. Mendrek*, w: *C. Rogula, A. Zemke-Górecka* (red.), *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, Warszawa 2021; *R. Morek*, *Mediacja i arbitraż* (art. 181¹–183¹⁵, 1154–1217 KPC), Warszawa 2006; *R. Morek, A. Budniak-Rogala*, w: *E. Marszałkowska-Krześ* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Legalis* 2021; *J.P. Naworski*, *Uгода pozasądowa zagadnienia wybrane*, PPH 2005, Nr 4; *J. Olszewski* (red.), *Sądy polubowne i mediacja*, Warszawa 2008; *A. Orzeł-Jakubowska*, w: *P. Rylski* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Legalis* 2021; *O.M. Piaskowska*, w: *O.M. Piaskowska* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany, Lex/el. 2021*; *S. Pieckowski*, *Mediacja w sprawach cywilnych*, Warszawa 2006; *Z. Radwański, A. Olejniczak*, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2020; *A. Rękas*, *Rozwój mediacji w Polsce – zagadnienia prawne i praktyczne* w: *D. Czura-Kalinowska* (red.), *Mediacja i arbitraż jako sposoby polubownego rozstrzygnięcia sporów*, Poznań 2009; *A. Rutkowska*, w: *O.M. Piaskowska* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany, Lex/el. 2021*; *P. Rzeszut*, w: *C. Rogula, A. Zemke-Górecka* (red.), *Mediacja w praktyce mediatora i pełnomocnika*, Warszawa 2021; *E. Stefańska*, w: *M. Manowska* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–477¹⁶*, Lex/el. 2020; *P. Szmid*, *Postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem i jego skutki*, w: *D. Czura-Kalinowska* (red.), *Mediacja i arbitraż jako sposoby polubownego rozstrzygnięcia sporów*, Poznań 2009; *J. Szwaja, K. Jasińska*, *Mediacja w postępowaniu cywilnym: czy wciąż dobrowolna?*, MoP 2017, Nr 7; *P. Telenga*, w: *A. Jakubecki* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2012; *J. Turek*, *Czynności Klauzulowe*, Warszawa 2014; *T. Wojciechowski*, *Charakter prawny ugody sądowej*, PS 2001, Nr 6; *A. Zieliński* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa, 2012, 2017; *M. Zieliński*, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2017.

Tytuł wstępny. Przepisy ogólne

(...)

Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze

Księga pierwsza. Proces

(...)

Tytuł V. Koszty procesu

Dział I. Zwrot kosztów procesu

(...)

Art. 98¹. [Koszty mediacji]

§ 1. Do niezbędnych kosztów procesu zalicza się koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd. Przysługujące mediatorowi wynagrodzenie i zwrot wydatków związane z prowadzeniem mediacji nie mogą być wyższe niż określone w przepisach wydanych na podstawie § 4.

§ 2. Jeżeli postępowanie cywilne zostało wszczęte w ciągu trzech miesięcy od dnia zakończenia mediacji, która nie została zakończona ugodą albo w ciągu trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia ugody przez sąd, do niezbędnych kosztów procesu zalicza się także koszty mediacji w wysokości nieprzekraczającej czwartej części opłaty.

§ 3. Do określenia kosztów mediacji stosuje się odpowiednio art. 98 § 2 i 3.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia mediatora, w tym stałego mediatora, za prowadzenie postępowania mediacyjnego wszczętego na podstawie skierowania sądu i wydatki mediatora, w tym stałego mediatora, podlegające zwrotowi, biorąc pod uwagę rodzaj sprawy i wartość przedmiotu sporu oraz sprawny przebieg postępowania mediacyjnego, a także niezbędne wydatki związane z prowadzeniem mediacji.

Spis treści

	Nb
1. Koszty mediacji jako niezbędne koszty procesu	1
2. Możliwość zaliczenia do kosztów procesu kosztów mediacji umownej	2
3. Wysokość kosztów mediacji zaliczanych do niezbędnych kosztów procesu	3
4. Ustalenie kosztów mediacji	4
5. Rozporządzenie z 20.6.2016 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym	5
6. Zakres stosowania WynMediatCywR	6
7. Komediacja	7
8. Wynagrodzenie mediatora w sprawach o prawa majątkowe	8
9. Wynagrodzenie mediatora w sprawach, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe	9
10. Wynagrodzenie mediatora w sprawach o zniesienie współwłasności	10
11. Wyjście stron poza zakres przedmiotu sporu lub przedstawienie propozycji o większej wartości a zwiększenie wynagrodzenia mediatora	11
12. Wydatki podlegające zwrotowi	12
13. Zwrot poniesionych wydatków w razie nieprzystąpienia stron do mediacji	13
14. Opodatkowanie wynagrodzenia mediatora	14

1 1. Koszty mediacji jako niezbędne koszty procesu. Omawiany przepis jest rozwinięciem art. 98 KPC. Z § 1 wprost wynika, że do niezbędnych kosztów procesu zalicza się koszty mediacji sądowej. Przepis wyraźnie wskazuje, że wynagrodzenie mediatora i koszty związane z prowadzeniem mediacji nie mogą być wyższe niż określone w WynMediatCywR. Nie oznacza to wyłączenia, co zostało szerzej opisane w komentarzu do art. 183⁵ KPC, możliwości pobierania przez mediatora wynagrodzenia lub zwrotu wydatków w zakresie wyższym niż przewidziany w WynMediatCywR, lecz że jest to najwyższe wynagrodzenie i limit kosztów, jakie mogą zostać zaliczone do niezbędnych kosztów procesu.

2 2. Możliwość zaliczenia do kosztów procesu kosztów mediacji umownej. Omawiana norma reguluje możliwość zaliczenia do kosztów procesu kosztów mediacji umownej prowadzonej przed wszczęciem tego postępowania.

Jedynym warunkiem dopuszczalności zastosowania takiego zaliczenia jest wszczęcie postępowania cywilnego w ciągu 3 miesięcy od dnia zakończenia mediacji niezakończoną ugodą bądź 3 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia ugody przez sąd.

Sytuacja, w której sąd zatwierdził ugodę, a następnie doszło między stronami do kolejnego sporu, nawet związanego z zawartą ugodą, nie jest sytuacją uprawniającą do zaliczenia kosztów mediacji do niezbędnych kosztów procesu.

3. Wysokość kosztów mediacji zaliczanych do niezbędnych kosztów procesu. Koszty mediacji, jakie mogą być zaliczone do niezbędnych kosztów procesu, nie mogą przekroczyć czwartej części opłaty należnej w konkretnej sprawie.

W omawianej sytuacji brane będą pod uwagę koszty rzeczywiście poniesione i nie będzie miała zastosowania norma zawarta w art. 98¹ § 1 zd. 2 KPC ograniczająca wynagrodzenie mediatora i wysokość poniesionych przez niego wydatków do wartości wskazanych w WynMediatCywR. Pogląd ten można uzasadnić dwoma argumentami.

Po pierwsze, norma ograniczająca wysokość wynagrodzenia została zamieszczona w § 1 i nie ma zastosowania do sytuacji opisanej w § 2. Gdyby intencją ustawodawcy było wprowadzenie przewidzianego w § 1 limitu także do sytuacji opisanej w § 2, to powinien on być powtórzyć przepis bądź wyraźnie odnieść się do normy.

Po drugie, rozwiązanie uregulowane w § 2 odnosi się do sytuacji, w której strony prowadziły mediację wcześniej, prawdopodobnie w dobrej wierze nie planując postępowania sądowego. Koszty mediacji zostały już poniesione. Ustawodawca przewidział ograniczenie zaliczania tych kosztów do czwartej części opłaty. Kolejne ograniczenie jest więc niedopuszczalne.

4. Ustalenie kosztów mediacji. Przy ustalaniu kosztów mediacji bierze się pod uwagę nie tylko wynagrodzenie mediatora i zwrot poniesionych przez mediatora kosztów, ale także koszty związane z udziałem strony w mediacji, w tym koszty zastępstwa procesowego przez odpowiednie zastosowanie art. 98 § 2 i 3 KPC.

5. Rozporządzenie z 20.6.2016 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym. Na podstawie normy zawartej w § 4, Minister Sprawiedliwości wydał 20.6.2016 r. rozporządzenie w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 921).

Uwzględniając charakter niniejszego opracowania, w tym miejscu warto odnieść się do regulacji zawartych w WynMediatCywR.

6 6. Zakres stosowania WynMediatCywR. W § 1 WynMediatCywR wyraźnie wskazano, że ma ono zastosowanie do postępowania mediacyjnego w sprawach cywilnych wszczętego na podstawie skierowania sądu. Rozporządzenie nie ma więc zastosowania do mediacji umownych, choć w praktyce bywa stosowane posiłkowo w zakresie ustalania wysokości wynagrodzenia mediatora.

7 7. Komediacja. W § 2 określono wynagrodzenie mediatora. Zdarzają się wątpliwości w kwestii wysokości wynagrodzenia mediatorów w przypadku tzw. komediacji, czyli mediacji prowadzonej przez parę mediatorów. Wprawdzie WynMediatCywR mówi o wynagrodzeniu mediatora, co mogłoby sugerować możliwość zastosowania podwójnego wynagrodzenia, jednak jest to pogląd błędny. Trzeba bowiem zauważyć, że w obowiązujących regulacjach nie ma nigdzie mowy o komediacji. Oficjalnie sprawę prowadzi jeden mediator, co wyłącza możliwość przyznawania wynagrodzenia każdemu z mediatorów.

8 8. Wynagrodzenie mediatora w sprawach o prawa majątkowe. W sprawach o prawa majątkowe wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu. W WynMediatCywR ustalono minimalną i maksymalną wartość wynagrodzenia, stosując „widełki” w przedziale 150–2000 zł. Jest to wynagrodzenie ryczałtowe za całość postępowania mediacyjnego niezależnie od formy mediacji, liczby posiedzeń, a także wyniku mediacji.

9 9. Wynagrodzenie mediatora w sprawach, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe. W sprawach o prawa majątkowe, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz w sprawach o prawa niemajątkowe wynagrodzenie mediatora uzależnione jest od liczby posiedzeń mediacyjnych i wynosi za pierwsze posiedzenie 150 zł, a za każde kolejne – 100 zł, łącznie nie więcej niż 450 zł. Podanie łącznej, maksymalnej wysokości wynagrodzenia mediatora oznacza, że w przypadku konieczności prowadzenia większej liczby posiedzeń mediator nie może za nie pobierać dodatkowego wynagrodzenia.

W WynMediatCywR użyto określenia „pierwsze posiedzenie” oraz „kolejne posiedzenie” bez doprecyzowania, czy chodzi o spotkania wspólne obu stron. Oznacza to, że w przypadku prowadzenia mediacji wahadłowej, czy też innej formy mediacji polegającej na prowadzeniu osobnych spotkań ze stronami, mediator liczy każde ze spotkań jako kolejne spotkanie.

Akceptując powszechną praktykę pokrywania wynagrodzenia mediatora przez strony po połowie, nie można interpretować jej w ten sposób, że za wspólne spotkanie obu stron mediator może pobrać kwotę 150/100 zł, ale gdy w spotkaniu bierze udział tylko jedna strona, to wynagrodzenie będzie wynosiło 75/50 zł. Ma to znaczenie w sytuacji, gdy z różnych względów nie doszło do równej liczby spotkań z każdą ze stron. Jeśli A spotkał się z mediatorem podczas pierwszego i trzeciego spotkania przeprowadzonego w ramach postępowania mediacyjnego, a B podczas drugiego spotkania, to mediator ma prawo do łącznego wynagrodzenia w wysokości 350 zł, a nie 175 zł.

W przypadku coraz częściej stosowanych posiedzeń prowadzonych przy wykorzystaniu komunikatorów internetowych (tzw. mediacje online) należy przyjąć, że mediator ma prawo do wynagrodzenia na tożsamy sposób, jak za posiedzenie „stacjonarne” z fizyczną obecnością strony bądź stron. Problemem jest mediacja prowadzona bez posiedzeń, np. polegająca na wymianie stanowisk drogą pisemną/e-mailową. W takim przypadku należy zwrócić uwagę na istotny brak w WynMediatCywR prowadzący do konkluzji, że za takie postępowanie mediatorowi nie należy się żadne wynagrodzenie.

10. Wynagrodzenie mediatora w sprawach o zniesienie współwłasności. 10

W praktyce problemów przysparza ustalenie wynagrodzenia mediatora w relatywnie często kierowanych do mediacji sprawach o zniesienie współwłasności.

Geneza problemu związana jest z tym, że w sprawach o zniesienie współwłasności obowiązuje opłata stała od wniosku, co implikuje niepodawanie przez strony wartości przedmiotu sporu. Jest to jednak sprawa o prawa majątkowe. W § 2 pkt 2 WynMediatCywR wskazano sprawy o prawa majątkowe, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, jednak wydaje się, że chodzi tutaj o sprawy, w których wartości nie da się ustalić obiektywnie. W przypadku wniosku o zniesienie współwłasności najczęściej da się obiektywnie ustalić wartość majątku, a problem polega na jej niewskazaniu, a nie braku możliwości ustalenia wartości. W związku z tym nie można dopuścić stosowania § 2 pkt 2 WynMediatCywR, gdyż sprawa nie dotyczy praw, których wartości nie da się ustalić, a praw, których wartości nie wskazano. Trudno także ustalić wysokość wynagrodzenia w oparciu o zasadę 1% od wartości przedmiotu sporu, skoro nie została ona wskazana. Problem jest o tyle istotny w praktyce, że w wielu przypadkach zniesienie współwłasności dotyczy nieruchomości, które przy dzisiejszych cenach prawie zawsze mają wartość przekraczającą 200 000 zł, co pozwala mediatorowi pobrać

wynagrodzenie w maksymalnej wysokości 2000 zł. Natomiast przy przyjęciu, że sprawa należy do kategorii spraw, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, mediator otrzyma za pierwsze spotkanie 150 zł, a za całość postępowania maksymalnie 450 zł.

Wydaje się, że zagadnienie to powinno zostać doprecyzowane w omawianej regulacji. W obecnym stanie prawnym najlepszym rozwiązaniem jest próba ustalenia przez mediatora zasad wynagrodzenia wspólnie ze stronami. Przy czym w przypadku, gdyby wartość przedmiotu postępowania była oczywiście wyższa niż 200 000 zł, a strony deklarowałyby wartość dużo niższą bądź domagały się rozliczenia w oparciu o zasadę przewidzianą dla spraw, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, to mediator ma prawo odmówić prowadzenia mediacji.

Wartość przedmiotu sporu można oszacować nie tylko w oparciu o zasady doświadczenia życiowego, ale też w oparciu o dotychczasowe stanowiska stron, np. o oczekiwane kwoty w zamian za należne udziały. Można przyjąć, że przy ustalaniu wynagrodzenia mediatora w pierwszej kolejności należy ustalić, czy wartość dzielonego majątku jest oczywiście wyższa niż 200 000 zł. Jeśli odpowiedź jest jednoznaczna, to dalsza analiza wartości nie jest zasadna, przynajmniej w kontekście wynagrodzenia mediatora, gdyż obowiązuje stawka „maksymalna”. Gdyby okazało się, że wartość dzielonego majątku niekoniecznie jest wyższa niż 200 000 zł, to należy oszacować jego wartość przy pomocy innych dostępnych narzędzi, w skrajnym przypadku korzystając z usług rzeczoznawcy.

11 11. Wyjście stron poza zakres przedmiotu sporu lub przedstawienie propozycji o większej wartości a zwiększenie wynagrodzenia mediatora.

Spotykany w praktyce dylemat odnosi się do sytuacji, w której strony w trakcie mediacji wychodzą poza zakres przedmiotu sporu, czy też pozostając w dotychczasowym zakresie, przedstawiają propozycje o większej wartości. Przykładowo, w sporze o 10 000 zł pojawiają się wątki o wartości 100 000 zł. W takim przypadku wydaje się, że mediator powinien dokonać analizy związku nowych elementów z dotychczasowym sporem. Jeśli jest to związane z dynamiką rozmów ugodowych, to oczekiwanie większego wynagrodzenia wydaje się niezasadne, co więcej, mogłoby negatywnie wpłynąć na reputację mediatora, który będzie uznany za osobę, dla której wynagrodzenie jest priorytetem. Gdyby natomiast okazało się, że w pozornie mało istotnej sprawie o niskiej wartości przedmiotu sporu strony chcą omawiać skomplikowane zagadnienia o dużej wartości przedmiotu sporu, a wymagające istotnego, dodatkowego nakładu pracy mediatora, to mediator ma prawo

oczekiwać zwiększonego wynagrodzenia. W konkretnym przypadku można także rozważyć, czy poszerzony zakres sporu będzie nadal mediacją sądową prowadzoną w oparciu o stawki przewidziane w WynMediatCywR, czy też w tym zakresie mediację można uznać za „umowną” i pobrać dodatkowe wynagrodzenie w wysokości swobodnie ustalonej przez strony i mediatora.

12. **Wydatki podlegające zwrotowi.** Rozporządzenie przewiduje trzy 12 rodzaje wydatków, które podlegają zwrotowi. Są to:

- 1) **zwrot kosztów przejazdu mediatora** – odnośnie do kosztów przejazdów, należy sceptycznie podejść do zagadnienia zwrotu kosztów przejazdu mediatora między miejscem zamieszkania a „stałym” miejscem prowadzenia mediacji, np. swoją kancelarią czy siedzibą stowarzyszenia, w ramach którego prowadzi mediację. Związane jest to nie tylko z kwestiami etycznymi podającymi w wątpliwość zasadność pokrywania przez strony kosztów dojazdu mediatora „z domu do pracy”, ale także brak wiedzy o potencjalnej wysokości takich wydatków na etapie wyboru mediatora przez strony albo sąd. Tytułem przykładu chodzi tu o sytuację, w której mediator po otrzymaniu postanowienia o skierowaniu sprawy do mediacji oświadczyłby, że mieszka w innej miejscowości, niż ta wskazana na liście mediatorów stałych, i domaga się zwrotu kosztów dojazdu. Omawiany zwrot kosztów przejazdów może być zastosowany w sytuacji, w której ze względu na życzenie stron bądź obiektywną potrzebę mediacja prowadzona jest poza „siedzibą” mediatora, np. u jednej ze stron czy też w przypadku zniesienia współwłasności nieruchomości na spornej działce.

W odróżnieniu od zwrotu pozostałych wydatków (tj. kosztów lokalu i korespondencji) w sytuacji zwrotu kosztów przejazdów nie przewidziano jakiegokolwiek limitu. Oznacza to, że jak długo koszty są udokumentowane i niezbędne, to podlegają one zwrotowi, nawet jeśli swoją wysokością przekroczą wynagrodzenie mediatora, a w skrajnym przypadku nawet wartość przedmiotu sporu.

- 2) **zwrot kosztów wynajmu lokalu** – mediacja profesjonalizuje się i coraz częściej staje się więcej niż wpadkowym zajęciem. Prowadzi to do sytuacji, w której coraz więcej mediatorów dysponuje odpowiednim lokalem do przeprowadzenia mediacji. W sytuacji, w której mediator nie dysponuje lokalem i pojawia się konieczność wynajęcia pomieszczenia, mediator może domagać się zwrotu poniesionych kosztów wynajmu do 70 zł za jedno posiedzenie.

Za nadużycie należy uznać sytuację, w której mediator stale włada lokalem (np. na podstawie długotrwałej umowy najmu czy tym bardziej jest jego właścicielem) i do kosztów mediacji dolicza ryczałtową kwotę 70 zł za korzystanie z lokalu.

Jeśli mediator, co do zasady, korzysta z własnego lokalu, ale w konkretnej sytuacji, gdy „standardowy” lokal mediatora okazał się niewystarczający, np. ze względu na dużą liczbę osób biorących udział w spotkaniu, zasadne będzie wynajęcie odpowiedniego lokalu i obciążenie kosztami wynajęcia stron.

Mediatorowi przysługuje zwrot udokumentowanych wydatków w kwocie nie większej niż 70 zł. Oznacza to, że w przypadku poniesienia kosztów niższych zwrotowi podlegają te niższe, rzeczywiście poniesione koszty. Mediator może także wynająć lokal za stawkę wyższą niż 70 zł, w tym przypadku 70 zł będzie kwotą podlegającą zwrotowi, a nadwyżka ponad tę kwotę jest kosztem mediatora niepodlegającym zwrotowi.

- 3) **zwrot kosztów korespondencji** – zwrotowi podlega także koszt korespondencji prowadzonej w trakcie mediacji. Regulacja ma zastosowanie zarówno do kosztów korespondencji z sądem, jak i stronami, a także, co nieczęste, korespondencji z innymi podmiotami, jeśli jest to uzasadnione.

13. Zwrot poniesionych wydatków w razie nieprzystąpienia stron do mediacji. Uregulowany w § 4 komentowanego przepisu zwrot mediatorowi poniesionych wydatków w razie nieprzystąpienia stron do mediacji jest przedmiotem istotnych wątpliwości w praktyce. Wynikają one z zastosowania nieprecyzyjnego określenia „nieprzystąpienia do mediacji”.

Bezspornie, jeśli doszło do posiedzenia mediacyjnego, to strony przystąpiły do mediacji, natomiast jak ocenić sytuację, w której mediator podjął liczne czynności, lecz do posiedzenia mediacyjnego nie doszło?

Mając na uwadze treść art. 183⁸ § 2 KPC w sytuacji, w której w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia postanowienia kierującego strony do mediacji strona nie sprzeciwiła się udziałowi w mediacji, należy przyjąć, że mediacja była przeprowadzona nawet, jeśli nie zostało zorganizowane posiedzenie mediacyjne. W takim przypadku nie będzie miał zastosowania omawiany § 4, gdyż mediatorowi należy się wynagrodzenie za przeprowadzenie mediacji na zasadach ogólnych.

Omawiany § 4 należy stosować w sytuacji, w której mediator otrzymał postanowienie o skierowaniu stron do mediacji i podjął czynności, zanim upłynął tygodniowy termin umożliwiający stronom złożenie oświadczenia o nieprzystąpieniu do mediacji, a następnie okazało się, że strona (strony)

wyraziła w wymaganym terminie brak zgody. W takim przypadku strony do mediacji nie przystąpiły, a mediator może oczekiwać zwrotu poniesionych wydatków w wysokości nieprzekraczającej 70 zł.

Kwota 70 zł obejmuje zwrot poniesionych wydatków i nie obejmuje wynagrodzenia mediatora, gdyż w omawianej sytuacji, w związku z nieprzeprowadzeniem mediacji takie nie przysługuje.

14. Opodatkowanie wynagrodzenia mediatora. Wynagrodzenie mediatora objęte jest podstawową stawką podatku od towarów i usług na zasadach ogólnych.

(...)

Art. 103. [Zasada zawinienia]

§ 1. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może włożyć na stronę lub interwenienta obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem.

§ 2. Przepis § 1 dotyczy zwłaszcza kosztów powstałych wskutek uchylenia się od wyjaśnień lub złożenia wyjaśnień niezgodnych z prawdą, zatajenia lub opóźnionego powołania dowodów, a także oczywiście niezasadnionej odmowy poddania się mediacji.

§ 3. Jeżeli strona:

- 1) pomimo wezwania do osobistego stawiennictwa nie stawiała się w celu udziału w czynności sądu i nie usprawiedliwiła swego niestawiennictwa,
 - 2) w toku postępowania bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie mediacyjne pomimo wcześniejszego wyrażenia zgody na mediację
- sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na tę stronę obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości.

§ 4. O możliwości tej sąd poucza strony przy wezwaniu do osobistego stawiennictwa lub przy skierowaniu stron do mediacji.

Spis treści

	Nb
1. Zasada zawinienia w mediacji sądowej	1
2. Funkcje rozwiązania wprowadzonego w art. 103 KPC	2
3. Zwalczenie zakłócania sprawnego toku postępowania	3

4. Realizacja zasady ekonomiki postępowania i sprawności funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości	4
5. Brak uzasadnionego usprawiedliwienia absencji	5
6. Warianty	6
7. Uchylenie się strony od stawiennictwa na mediacji	7
8. Dopuszczalność obciążenia nieobecnej strony kosztami postępowania	8
9. Oczywiście nieusprawiedliwione zachowanie strony	9
10. Zakres przesłanek uzasadniających obciążenie kosztami za nieuzasadnioną inercję strony	10
11. Możliwość wydania postanowienia na podstawie art. 102 KPC	11
12. Niesumienne lub oczywiście niewłaściwe zachowanie strony	12
13. Nieuzasadnione niestawiennictwo na mediację	13
14. Odmowa poddania się mediacji	14
15. Przykładowy katalog zachowań	15
16. Obiektywny charakter kryterium oczywiście niewłaściwego postępowania	16
17. Subiektywny charakter kryterium niesumienności	17

- 1 1. Zasada zawinienia w mediacji sądowej.** Przede wszystkim należy podkreślić, że *de lege lata* odpadły wątpliwości istniejące w poprzednim stanie prawnym, czy przepis ten dotyczy każdej postaci mediacji, czy tylko mediacji sądowej. Aktualnie zarówno z treści § 2, jak i § 3 należy wywieść, że norma ta odnosi się jedynie do mediacji sądowej [por. słuszne skądinąd uwagi na tle poprzedniego stanu prawnego: *R. Morek*, *Mediacja i arbitraż* (art. 181¹–183¹⁵, 1154–1217 KPC), Warszawa 2006, s. 97].
- 2 2. Funkcje rozwiązania wprowadzonego w art. 103 KPC.** Samo rozwiązanie przyjęte obecnie przez prawodawcę w art. 103 KPC w odniesieniu do mediacji ma zasadniczo znaczenie dla osiągnięcia rozmaitych skutków prawnych.
- 3 3. Zwalczanie zakłócania sprawnego toku postępowania.** Przede wszystkim, komentowany przepis wpisuje się w katalog środków przewidzianych przepisami KPC, a odnoszących się do sytuacji, gdy strona zakłóca sprawny tok postępowania, czy też doprowadza w sposób nieuzasadniony do mnożenia jego kosztów [katalog: *T. Demendecki*, w: *A. Jakubecki* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 148].
- 4 4. Realizacja zasady ekonomiki postępowania i sprawności funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.** Ponadto, *per toto*, jest to także kolejny przykład (obok np. rozlicznych w ustawie przewidzianych terminów zawitych

dla stron; np. art. 131¹ § 2, art. 160 § 1, art. 169, 183⁶, art. 194 § 2, art. 195 § 2, art. 196 § 1 i 2, art. 203 § 3 KPC itd.), sposobu realizacji zasady ekonomiki postępowania i sprawności funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Wypada przyjąć, że w tym przypadku jego zastosowanie w zasadniczym stopniu zależy od dyskrecjonalnej decyzji sądu w danym przypadku, przy rozważeniu okoliczności stanu faktycznego, które spowodują, że określone zachowanie zostanie uznane za naganne. Nadto, już ściśle w odniesieniu do mediacji, niewątpliwie jest to norma podnosząca rangę tego sposobu polubownego rozwiązania sporu, poprzez fakt, że wprost ustawodawca zrównał przypadki niesubordynacji procesowej strony, np. niestawiennictwo na posiedzeniu powiązane z obowiązkową obecnością strony z brakiem usprawiedliwienia dla absencji w mediacji prowadzonej ze wskazania sądu [na co też zwraca uwagę *M. Białecki*, Rodzaje postępowań mediacyjnych w polskim systemie prawnym, w: *W. Głodowski* (red.), Alternatywne metody rozwiązywania sporów w polskim systemie prawnym, Poznań 2020, s. 188].

5. Brak uzasadnionego usprawiedliwienia absencji. Ponadto, jest to przejaw analogicznego podejścia ustawodawcy, wyrażonego poprzez normy odnoszące się *stricte* do mediacji, a mianowicie art. 183⁸ KPC, gdzie także brak aksjologicznie uzasadnionego usprawiedliwienia absencji na posiedzeniu niejawnym lub spotkaniu informacyjnym może skończyć się obciążeniem równowartością kosztów poniesionych w związku z tym przez stronę przeciwną (por. komentarz do art. 183⁸ KPC). Powstaje pytanie, czy niezależnie od dolegliwości finansowej z art. 183⁸ KPC sąd może np. w orzeczeniu kończącym postępowanie dodatkowo nałożyć obowiązek poniesienia całości kosztów postępowania przez daną stronę, mimo że wygrała ona skądinąd proces, a nie pojawiła się na posiedzeniu niejawnym wyznaczonym przez sąd, aby zdecydować o ewentualnym skierowaniu sprawy do mediacji?

6. Warianty. W tym przykładzie może występować kilka wariantów. 6

7. Uchylanie się strony od stawiennictwa na mediacji. *Primo*, niezależnie od absencji na takim posiedzeniu niejawnym, strona uchyla się od stawiennictwa na mediacji, mimo że takie rozwiązanie najpierw zaakceptowała. Wówczas wypełnia się też wprost dyspozycja z art. 103 § 3 pkt 2 KPC, czyli niejako postać kwalifikowana zaniedbania strony w toku postępowania, napiętnowana wyraźnym wymienieniem przez ustawodawcę w tym miejscu. W takim przypadku należy przyjąć, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby *in casu* według uznania sądu nałożyć obowiązek pokrycia kosztów postępowania, niezależnie od wyniku sprawy, nawet w części wyższej, niż

nakazywałyby jej wynik, a w ostateczności – zwrotu kosztów w całości. *Secundo*, może być i tak, że strona nie zjawiła się np. bez usprawiedliwienia na spotkanie informacyjne zorganizowane przez sąd z udziałem stałego mediatora, a potem już brała udział w mediacji, którą zaakceptowała. W takim przypadku sąd ze względu na uchybienie osobistemu stawiennictwu strony obciążył ją kosztami strony przeciwnej, które ta ostatnia poniosła ze względu na stawiennictwo na przedmiotowym spotkaniu.

8 8. Dopuszczalność obciążenia nieobecnej strony kosztami postępowania. Tutaj powstaje pytanie, czy sąd może niezależnie od tego obciążyć stronę nieobecną kosztami postępowania, zgodnie z art. 103 KPC? Niewątpliwie taką podstawą nie może być art. 103 § 3 pkt 2 KPC, gdyż spotkanie informacyjne nie jest czynnością sądu, która już inicjuje mediację, bo byłoby nią dopiero wydanie postanowienia tej treści (art. 183⁸ § 2 w zw. z art. 183¹ § 2 KPC; por. komentarze do tych przepisów). W związku z tym niestawiennictwo czy to na spotkanie informacyjne, czy też posiedzenie niejawnie, gdzie ma być rozstrzygane, czy daną sprawę kierować na mediację, nie może spotkać się z sankcją *de facto* finansową sądu, na podstawie art. 103 § 3 pkt 2 KPC.

9 9. Oczywiście nieusprawiedliwione zachowanie strony. Powstaje natomiast kolejne pytanie, czy sąd może to uczynić na podstawie art. 103 § 1 KPC (por. art. 103 § 2 KPC, który z powodów podanych powyżej nie będzie wchodzić w rachubę). Można przychylić się do tego wniosku, jeżeli sąd uzna, że zachowanie strony jest oczywiście nieusprawiedliwione okolicznościami sprawy i aksjologicznie podlegające jednoznacznie negatywnej ocenie. Wówczas jednak takie postanowienie, jeżeli już uprzednio zostało wydane, obciążające kosztami stawiennictwa strony przeciwnej, albo będzie zawierać reasumpcję treści już uprzednio wydanego w zakresie kosztów spotkania informacyjnego, albo stosownego posiedzenia niejawnego i obejmować będzie wszystkie koszty (także te nałożone na podstawie art. 183⁸ § 6 KPC) albo też wydane zostanie postanowienie, które będzie obejmować obciążenie pozostałymi kosztami, co znajduje odzwierciedlenie w treści orzeczenia kończącego dane postępowanie sądowe (art. 108 § 1 KPC).

10 10. Zakres przesłanek uzasadniających obciążenie kosztami za nieuzasadnioną inercję strony. Zwrócono już uwagę, na podstawie poprzedniego stanu prawnego, że nieostry jest zakres ocenny przesłanek uzasadniających tak ekstraordynaryjne obciążenie kosztami postępowania jako sankcję za nieuzasadnioną inercję strony (por. *R. Morek*, Mediacja i arbitraż, s. 97–98), przy

czy można wyrazić tezę, że dalsze uściślenie, ponad obecne przykładowe wymienienie tychże (w stosunku do stanu *de lege lata*), zbyt krępowałoby sąd przy podejmowaniu takich kroków, gdyż obecny stan prawny pozostawia w uzasadnionych granicach swobodną ocenę stanu faktycznego przez organ orzekający. Także w poprzednim stanie prawnym słusznie przyjęto wobec tego w literaturze, że nie można w sposób bardziej precyzyjny podać abstrakcyjnego katalogu, w szczególności taksatywnie wyliczającego takie przyczyny [por. *T. Demendecki*, w: *A. Jakubecki* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, 2012, s. 148], tym bardziej iż obecnie w treści § 3 można doszukać się przykładowego oraz zarazem użytecznego praktycznie katalogu.

Wypada w tym miejscu podkreślić, że sięganie po takie środki piętnujące skrajnie nieodpowiedzialne zachowanie strony (lub stron) postępowania sądowego w kontekście mediacji, ze względu na specyfikę tegoż, powinno być stosowane z rozważą i jedynie w tym przypadku, gdy sąd o takiej możliwości uprzedził strony przy kierowaniu ich do mediacji (por. art. 103 § 4 KPC).

11. **Możliwość wydania postanowienia na podstawie art. 102 KPC.** 11

Bez tego wydanie analogicznego postanowienia byłoby możliwe na podstawie art. 102 KPC, który nie wymaga powyższego pouczenia, co może się stać również w związku z treścią art. 475 KPC („Jeżeli strona bez usprawiedliwionych powodów nie wykona w toku postępowania postanowień lub zarządzeń, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka i odmówić przyznania kosztów lub zastosować jeden z tych środków; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu. Gdy stroną tą jest jednostka organizacyjna, grzywnie podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie postanowień lub zarządzeń, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia – kierownik tej jednostki”), co oczywiście także mogłoby dotyczyć jedynie stronę mediacji ze wskazania sądowego. Na zakończenie warto jednak zbudować katalog przykładowych zachowań strony w odniesieniu do *stricte* już wszczętej mediacji na podstawie orzeczenia sądu, które mogłyby uzasadnić treść postanowienia nakładającego konieczność poniesienia kosztów na podstawie art. 103 KPC.

12. **Niesumienne lub oczywiście niewłaściwe zachowanie strony.** Przede wszystkim, co może oznaczać niesumienne lub oczywiście niewłaściwe zachowanie strony w związku z prowadzoną mediacją?

13. **Nieuzasadnione niestawiennictwo na mediację.** Niewątpliwie, na co już sam ustawodawca zwrócił uwagę (por. uwagi powyższe), tym przypad-

[Przejdź do księgarni →](#)